

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka Vijeću sigurnosti UN-a

Gospodine predsjedniče, vaše ekselencije, dame i gospodo,

Zahvaljujem se što ste mi danas pružili priliku da prezentiram svoje četvrto izvješće kao visoki predstavnik, i 38. izvješće po redu. Nadam se da će vam moje izvješće pomoći da bolje shvatite sveukupnu situaciju u Bosni i Hercegovini, kako stoje stvari sada i koji su to izazovi sa kojima se suočavamo u periodu koji je pred nama.

Sada je točno petnaest godina od potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, koji je okončao neprijateljstva u Bosni i Hercegovini. Od tada, u zemlji je ostvaren značajan napredak, a članstvo Bosne i Hercegovine – i njezin uspješan rad – u Vijeću sigurnosti UN-a predstavlja samo jedan dokaz mnogih poboljšanja koja smo vidjeli u proteklih 15 godina. Glede ovoga, zadovoljstvo je što je ovdje sa nama predsjednik Radmanović koji u ovom forumu predstavlja Bosnu i Hercegovinu. Dozvolite mi također da iskoristim ovu priliku da izrazim čestitke gospodinu Radmanoviću na njegovom reizboru u Predsjedništvo BiH.

Dozvolite mi jednako tako da čestitam svakom građaninu u Bosni i Hercegovini, na odluci koju je donijela EU početkom ovoga tjedna, da svim građanima Bosne i Hercegovine dozvoli putovanja u sve zemlje Schengenskoga sporazuma Europske unije

bez viza. Ovo je vrlo značajna odluka koja pokazuje da lideri u Bosni i Hercegovini mogu provesti teške reforme ukoliko iznađu potrebnu političku volju.

Štoviše, bilo je i drugih pozitivnih dešavanja u regiji. Tijekom ljeta, predsjednici Hrvatske i Srbije su obavili su povijesne posjete Bosni i Hercegovini, ističući tijekom istih potrebu za pomirenjem i regionalnom suradnjom. Upravo prošloga tjedna, srbijanski predsjednik Tadić se ispričao zbog uloge njegove zemlje u masakru u Ovčari u blizini Vukovara, koji se dogodio 1991.godine. Na sličan način, novi bošnjački član Predsjedništva BiH, Bakir Izetbegović, ponudio je vlastitu ispriku za zločine počinjene nad nevinim civilima od strane Armije BiH tijekom rata.

Sve su to pozitivni čini i geste, koji su imali pozitivan učinak u regiji i u Bosni i Hercegovini.

Međutim, unatoč poboljšanoj atmosferi u regiji, politička situacija unutar Bosne i Hercegovine i dalje je teška. Danas, 15 godina nakon potpisivanja Daytonskoga sporazuma, još uvijek nema dovoljno dijaloga i kompromisa. Nažalost, nacionalistički programi unutar zemlje i dalje prevladavaju nad suradnjom i kompromisima.

Izvješće Europske komisije o ostvarenom napretku koje je objavljeno ovog tjedna potvrdio je da Bosna i Hercegovina ne ostvaruje svoj potencijal i da je zemlja u protekloj godini ostvarila samo «ograničen napredak» u ispunjavanju uvjeta za europske integracije. U suštini, tijekom protekle godine nije ostvaren nikakav napredak u realiziranju ključnih reformi potrebnih za euro-atlantske integracije. Umjesto toga, došlo je do osjetnog porasta negativne retorike koja vodi u podjele, kao i značajnog poništavanja ranije dogovorenih reformi.

Nažalost, događanja tijekom protekle godine simptomatična su za situaciju u Bosni i Hercegovini tijekom protekle četiri godine. Iako je ostvaren značajan napredak u prvih 11 godina nakon rata, posljednje četiri godine, obilježene stagnacijom, u najvećoj su mjeri uzaludno potrošene. Osnovni temelji države i njezinih institucija, uključivši ustavno uređenje, redovito su osporavani. Dozvolite da navedem nekoliko konkretnih primjera:

Prvo, došlo je do suštinske promjene u retorici i verbalnim napadima protiv države. Vodeći političari iz Republike Srpske su se kontinuirano pozivali na buduću neovisnost svoga entiteta, tvrdeći istodobno da je Bosna i Hercegovina "nemoguća zemlja" te da stoga nije održiva. Isti ovi lideri također su negirali presude dva međunarodna suda Ujedinjenih naroda, Međunarodnoga suda pravde i Međunarodnoga kaznenog tribunala u Haagu, prema kojima se u Srebrenici dogodio genocid, na taj način dodatno pojačavajući tenzije. Želim istaknuti da su, bez obzira na tu retoriku, stranke u Federaciji gotovo potpuno prestale osporavati postojanje Republike Srpske. Međutim, vodeća stranka bosanskih Hrvata poziva na formiranje odvojenog hrvatskog entiteta. To nije realno, ali to bespotrebno povećava tenzije u zemlji.

Drugo, institucije na državnoj razini nisu radile punim potencijalom tijekom protekle četiri godine, najvećim dijelom zbog političkih opstrukcija i prepirki. U usporedbi sa prethodnim državnim parlamentom u periodu od 2002. do 2006. godine, aktualni parlament kojemu istječe mandat usvojio je *jednu trećinu manje* zakona. Istodobno, broj odbačenih zakona značajno je porastao, dok je entitetsko glasovanje češće korišteno, uglavnom od strane Republike Srpske.

Treće, došlo je i do značajnog porasta jednostranih mjera, tako da su entiteti usvajali i provodili zakone ne obazirući se mnogo na državu, odnosno na drugi entitet. To se posebice odnosi na Republiku Srpsku, koja je donijela niz zakona kojima se osporavaju prioriteti Europskog partnerstva ili za cilj

imaju poništenje reformi na državnoj razini. Sličnih aktivnosti bilo je i u Federaciji BiH, ali u manjoj mjeri.

Ovi problemi rezultirali su političkim zastojem i evidentnom stagnacijom tijekom protekle četiri godine. Kao rezultat toga, kako se navodi i u Izvješću Europske komisije o postignutom napretku, napredak u oblasti reformi vezanih za EU ograničenih je razmjera. Evo samo dva primjera:

U protekloj godini organi vlasti nisu ispoštovali odluku Europskog suda za ljudska prava iz prosinca 2009. godine vezano za diskriminaciju građana u Bosni i Hercegovini, kojima je onemogućeno punopravno sudjelovanje u javnim poslovima i imenovanje u određene institucije na državnoj razini.

Također, nije usvojen zakon o popisu stanovništva na državnoj razini, jer se političke stranke nisu mogle dogovoriti o provođenju popisa u budućnosti. Sada se ovim pitanjem mora pozabaviti novi parlament, no malo je vjerojatno da će Bosna i Hercegovina moći provesti popis na državnoj razini 2011. godine, zajedno sa ostalim zemljama u regiji.

Jednako tako, postignut je neznatan napredak u provedbi ciljeva i uvjeta za zatvaranje Ureda visokog predstavnika, koje je utvrdilo Vijeće za provedbu mira.

U svezi sa državnim imovinom u stvari je došlo do vraćanja na staro stanje pošto je Narodna skupština Republike Srpske usvojila vlastiti Zakon o državnoj imovini u skladnosti s kojim će se, ako stupi na snagu, sva državna imovina u tom entitetu uknjižiti na Republiku Srpsku. Ukoliko ovaj zakon zvanično stupi na snagu bit će onemogućeno donošenje sveobuhvatnog rješenja za pitanje državne imovine i, shodno tome, zatvaranje Ureda visokog predstavnika bit će značajno teže ostvariti.

Pored toga, slično pitanju državne imovine, od moga posljednjeg izvješća nema napretka ni u svezi sa vojnom imovinom. Kao rezultat toga, zaustavljen je napredak Bosne i Hercegovine prema NATO-u jer BiH nije bila u mogućnosti ispuniti uvjete potrebne za provedbu Akcijskog plana NATO-a za članstvo.

Također, vlasti u Republici Srpskoj i dalje ne ispunjavaju preostale zahtjeve za ukidanje supervizije u Distriktu Brčko.

Nepostojanje napretka znači da Vijeće za provedbu mira nije u mogućnosti donijeti odluku o zatvaranju Ureda visokog predstavnika, kako je to predviđeno 2006. godine. Vijeće za provedbu mira će se sastati krajem ovoga mjeseca da razmotri situaciju, no, u suštini, odluka o zatvaranju moga Ureda ovisi o spremnosti bosanskohercegovačkih političkih lidera da ispune postavljene ciljeve i uvjete.

Unatoč sve težoj situaciji na terenu i unatoč nedostatku napretka u ispunjavanju uvjeta za zatvaranje moga Ureda, ja sam u srpnju 2010. godine smanjio osoblje svoga Ureda za preko 20 posto. Također sam nadležnim domaćim vlastima predao nadležnost za provjeru nekih imenovanih entitetskih i kantonalnih zvaničnika.

U toj su atmosferi, kakvu sam gore opisao, prošloga mjeseca održani opći izbori. Međunarodni mediji su prikazali ove izbore kao prekretnicu za budućnost zemlje, koja će odlučiti o tome da li će ona krenuti naprijed ka euro-atlanskim integracijama ili natrag ka dezintegraciji, s obzirom na sve učestalije pozive na otcjepljenje upućivane iz Republike Srpske.

Bosanskohercegovački organi nadležni za provođenje izbora ove su izbore proveli učinkovito. Međunarodne izborne posmatračke misije zaključile su da su izbori najvećim dijelom održani u sukladnosti s međunarodnim standardima. Iako se izborni proces

općenito odvijao bez problema, zabilježeno je nekoliko nepravilnosti kao što je lažiranje glasova u nekim općinama. To je u jednoj općini dovelo do ponovljenog glasovanja za kantonalnu razinu, no izvješća ukazuju da ove izborne nezakonitosti nisu utjecale na krajnji izborni rezultat.

Odziv birača tijekom ovih općih izbora bio je oko 57%, što je najveći zabilježeni odziv na izborima nakon 2002. godine. Istodobno je, u usporedbi s odzivom na izborima iz 2006. godine, ovogodišnji odziv birača bio veći za 18%. To je dobra vijest, koja pokazuje da je građanima sve više stalo do budućnosti njihove zemlje.

Istodobno, izbori su održani na temelju postojećeg Izbornog zakona, koji nije u sukladnosti s Europskom konvencijom o ljudskim pravima. Ta činjenica ne utječe na legitimitet izbora, ali ovaj problem treba hitno rješavati.

Razmatrajući situaciju izvan okvira općih izbora, jasno je da Bosna i Hercegovina ne može sebi dozvoliti da izgubi još četiri godine u sličnoj stagnaciji i unutarnjim nesuglasticama. Sada postoji stvarna potreba da politički lideri potaknu stvaranje pozitivnog trenda za promjene i provedbu reformi.

Dozvolite da istaknem da će Bosni i Hercegovini, kako bi ona postala potpuno održiva i napredovala ka euro-atlanskim integracijama, biti potrebni politički lideri koji su spremni promijeniti način na koji vode politiku. Politiku „nultog zbira“ mora zamijeniti politika temeljena na kompromisu i spremnosti da se susretne na pola puta. Ovakav stav je doista iznimno značajan. On je od suštinske važnosti za jednu stabilnu zemlju okrenutu budućnosti.

S tim u svezi, odgovornost za ono što će se događati u naredne četiri godine sasvim jasno leži u rukama organa koji će preuzeti vlast. Oni moraju napraviti izbor, a kada to učine, moraju preuzeti odgovornost za ono što će uslijediti.

Izbor s kojim se suočava Bosna i Hercegovina nije da li će ona preživjeti kao država ili će biti podijeljena. Ona će definitivno i dalje postojati. Podjela zemlje ili otcjepljenje nisu rješenje. Da je mirna podjela Bosna i Hercegovine bila moguća, dogodila bi se 1992. godine. To nije bilo moguće tad kao što nije moguće ni danas. Također, podjela zemlje bila bi trijumf politike iz prošlosti kakvu je vodio Milošević.

Izbor s kojim se suočava Bosna i Hercegovina, njezini političari i građani je da li će odabrati reintegraciju i reforme i na taj način se priključiti Europskoj uniji i NATO-u, ili će odabrati stagnaciju i izolaciju.

Imajući u vidu situaciju koju sam opisao, još uvijek postoji potreba da međunarodna zajednica ostane u potpunosti fokusirana na Bosnu i Hercegovinu. Moramo i dalje biti sa organima Bosne i Hercegovine na njihovome europskom putu. Međunarodna zajednica mora jasno staviti do znanja novim vladama što očekuje od njih u periodu koji je pred nama.

Kao prvi korak ka vraćanju izgubljene dinamike, moramo apelirati na političare da formiraju vlade, i to na svim razinama, koje će biti usredotočene na ciljeve euro-atlantske integracije. Međutim, za formiranje vlada, posebice vlade na državnoj razini, možda će biti potrebno duže vrijeme; osobito imajući u vidu da su političari iz Republike Srpske jasno dali do znanja da je njihova želja da se povuku iz ranije dogovorenih reformi i da određeni broj nadležnosti prenesu sa državne na entitetsku razinu.

Nadalje, moramo vrlo glasno inzistirati na tome da teritorijalni integritet i ustavni okvir Bosne i Hercegovine moraju biti sačuvani. Moramo jasno kazati da samo Bosna i Hercegovina, kao jedna zemlja, ima budućnost u EU i NATO-u, i da retorika o Bosni i Hercegovini kao «nemogućoj državi» mora prestati.

Osim ovih osnovnih pitanja, potrebno je da Bosna i Hercegovina napreduje ka EU i NATO-u. To bi trebalo biti u interesu i Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice.

U svezi s tim, trebamo dati snažan poticaj da Bosna i Hercegovina:

- riješi osnovne probleme navedene u Izvješću o napretku koji sačinjava Europska komisija, kao što su presuda Europskog suda za ljudska prava, zakon o popisu stanovništva, i drugi ključni prioriteti iz Europskog partnerstva;
- ispuni pet ciljeva i dva uvjeta koji su postavljeni za zatvaranje Ureda visokog predstavnika, te deblokira napredak prema članstvu u NATO-u;
- otpočne postupan proces ustavnih promjena kako bi bila u potpunosti održiva, i u stanju da učinkovito rješava izazove euro-atlantske integracije.

Za 10 dana ćemo obilježiti 15. obljetnicu Daytonskoga mirovnog sporazuma. U kontekstu toga, trebamo osigurati da posao u Bosni i Hercegovini ne ostane neobavljen.

Kao što sam zagovarao i ranije, prisustvo EUFOR-a sa izvršnim mandatom i dalje je važno. Iako razumijem poteškoće sa kojima se suočavaju izvjesne države u održavanju trupa u Bosni i Hercegovini, moram istaknuti važnost činjenice da je potrebno ostaviti dovoljan broj snaga na terenu u cilju osiguranja adekvatne razine sigurnosti i preventive. Glede toga, toplo preporučujem da Vijeće sigurnosti UN-a narednog tjedna obnovi Rezoluciju o EUFOR-u.

Pridavanje stalne pozornosti Bosni i Hercegovini je način za postizanje cilja koji svi želimo ostvariti – Bosna i Hercegovina koja se može kretati u pravcu euro-atlantskih integracija sopstvenim snagama, a to znači uz puno preuzimanje

odgovornosti koje idu s tim.

Ja sam istinski uvjeren da ta mogućnost može postati stvarnost. Ja ću, kao visoki predstavnik, ali i u svojstvu posebnog predstavnika EU, i dalje sve svoje napore usmjeriti da pomognem i podržim Bosnu i Hercegovinu u njezinim nastojanjima u tom pravcu. Računam i na vašu dalju potporu u tom smislu.

Hvala.